

ODGOJNI UTJECAJ ŽUPE I ŠKOLSKOG VJERONAUKA NA MLADOG KRŠĆANINA

Marko JERKOVIĆ, Đakovo

Sažetak

Članak je pokušaj analize odgojnog utjecaja župe i školskog vjeronauka na mladog kršćanina u Crkvi u Hrvata danas. Najprije su naznačeni općepoznati oblici pastorala mladih. Budući da ne postoje stručna istraživanja o odgojnom utjecaju župe na mladog kršćanina autor je u božićnom vremenu proveo anketu o župnoj katehezi za mlade u 49 župa đakovačke i srijemske biskupije. Obradeni su osnovni statistički podaci, glavne poteškoće i svećenički prijedlozi za poboljšanje pastorala mladih. Ukratko je predstavljeno iskustvo katoličkog vjeronauka u srednjim školama iste biskupije zajedno s rezultatima male ankete provedene među srednjoškolicima o njihovim očekivanjima od vjeronauka.

Sazrelo je vrijeme za analizu, interpretaciju, te ponovno projektiranje mogućnosti istinskog naviještanja Evanđelja mladim ljudima putem tradicionalnih mjesta prenošenja vjere (društva–kulture, obitelji, škole i župne zajednice), ali i putem svih suvremenih načina komuniciranja i življenja. Predstavljanje i obrada sadašnjeg iskustva jedne biskupije može doprinijeti stručnom pristupu vjerskom odgoju mladih ljudi u župnim zajednicama i srednjim školama.

Ključne riječi: pastoral mladih, župna kateheza za mlade, srednjoškolski vjeronauk, vjersko iskustvo mladih ljudi, odgoj u vjeri

Prije šest i pol godina naša je Crkva započela iskustvo cjelovitog vjerskog odgoja i obrazovanja mladog čovjeka putem katoličkog vjeronauka u školi i kateheze u župi. Dok je glavna svrha vjeronauka u školi sustavno i što cjelovitije *upoznavanje vjere* u svim njezinim vidovima (u učenju, slavljenju i življenju vjere), glavna svrha župne kateheze je što cjelovitije i dublje *uvođenje u osobno iskustvo vjere*, koje se najdjelotvornije uči, slavi i živi u konkretnoj kršćanskoj zajednici¹.

¹ Usp. *Poruka hrvatskih biskupa o vjerskom odgoju u školi i župnoj zajednici*, 20. lipnja 1991., u: *AKSA* 24/1991., 14. 6. 1991., prilog IV, str. 19.

Sazrelo je vrijeme za analizu, interpretaciju, te ponovno planiranje i programiranje navedenog iskustva. Dakle, koji je odgojni utjecaj župe i školskog vjeronauka na mladog kršćanina?

Tema je vrlo opsežna, ozbiljna i osjetljiva jer zadire u našu praksu. Postoji katehetska literatura koja načelno definira odgojni utjecaj školskog vjeronauka i župne kateheze na mladog čovjeka², postoje neka istraživanja srednjoškolskog vjeronauka³ i poneka glasna razmišljanja o postojećim ili nepostojećim oblicima rada u župnoj zajednici⁴.

Koji oblici rada s mladima postoje izvan srednjoškolske učionice? Pokušat ću samo naznačiti one opće poznate: župni susreti s različitim predznacima; nacionalni, biskupijski i regionalni susreti; društva, pokreti i skupine.

Polazišna točka za razmišljanje o odgojnom utjecaju župe jest anketa provedena među 49 župnika đakovačke i srijemske biskupije o pastoralu mladih u njihovim župama. Dobiveni podaci, njihovo viđenje problematike i prijedlozi za budućnost moći će pomoći u dubljoj analizi, interpretaciji, planiranju i programiranju vlastitog iskustva i cjelokupnog pastoralu mladih u našoj Crkvi.

Srednjoškolski vjeronauk je široko polje rada. Za valjan i cjeloviti sud o njegovom odgojnom utjecaju potrebno je da dobra ekipa stručnjaka obavi korektna istraživanja u srednjim školama raznih dijelova Hrvatske. Kratko predstavljanje iskustva katoličkog vjeronauka u srednjim školama đakovačke i srijemske biskupije povezano s jednom malom anketom mogli bi otkriniti vrata kritičkom promatranju njegova odgojnog utjecaja na mladog čovjeka.

Razmatranje navedenih iskustava u svjetlu novog *Općeg katehetskog direktorija* (1997.)⁵ trebalo bi nas dovesti na prvu stepenicu produbljivanja odgojnog utjecaja župe i školskog vjeronauka na mladog kršćanina.

² Časopis *Kateheza* redovito prati sva katehetska događanja i u njemu možemo pronaći niz stručnih članaka za načelno definiranje odgojnog utjecaja školskog vjeronauka i župne kateheze na mladog čovjeka. Posebno usp. Alojzije HOBLAJ, *Dimenzije i ciljevi cjelovitog vjerskog odgoja u župi i školi*, u: *Kateheza* 15(1993)1, str. 16–27. U *Vjesniku đakovačke i srijemske biskupije (VĐSB)* redovito se objavljuju stručni članci i praktične upute za rad s mladima. Broj 123(1995)10 cijeli je posvećen pastoralu mladih, a 124(1996)9 školskom vjeronauku. Sličnih članaka možemo pronaći i u drugim časopisima kao npr. Josip BALOBAN, *Razmišljanja o pastoralnom djelovanju Crkve u Hrvata u novim društvenim prilikama*, u: *Crkva u svijetu (CUS)* 27(1992)4, str. 262–270.

³ Usp. Marko PRANJIC, *Srednjoškolski vjeronauk u Republici Hrvatskoj*, KSC, Zagreb, 1994. i Gordan ČRPIĆ, *Religijske tendencije srednjoškolske omladine*, u: *VĐSB* 123(1995)10, str. 459–471.

⁴ Usp. Bono Zvonimir ŠAGI, *Župna kateheza i vjeronauk u školi*, u: *ISTI, Izazovi otvorenih vrata*, KS, Zagreb, 1993., str. 110–115; *ISTI, Obitelj–Crkva–škola*, u: *VĐSB* 123(1995)5, str. 240–243; Marko JERKOVIC, *Na početku nove školske i katehetske godine*, u: *VĐSB* 124(1996)9, str. 517–519.

⁵ Novi *Opći katehetski direktorij* predstavljen je u Rimu u listopadu 1997. Usp. CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Direttorio generale per la catechesi*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1997.

I. SADAŠNJI PASTORAL MLADIH U NAŠOJ CRKVI

Pri uvođenju katoličkog vjeronauka u škole gg. biskupi su u svojoj *Poruci o vjerskom odgoju u školi i župnoj zajednici* (20. lipnja 1991.) jasno istaknuli da su školski vjeronauk i župna kateheza dva tipa sustavnoga vjerskog odgoja i obrazovanja, koji se u međusobnom neraskidivom i nadopunjujućem suodnosu održavaju na dva različita mjesta. U njihovim ciljevima i sadržajima postoje dodirne točke, ali i znatne razlike. Zbog toga školski vjeronauk ne bi trebao dovesti u pitanje katehetske, liturgijsko-molitvene, karitativne, duhovno-rekreativne i slične susrete u župnoj zajednici, nego biti duboka motivacija i djelotvoran poticaj za njihovo kvalitetno oblikovanje i sudjelovanje u njima⁶. Prije same analize stvarnoga odgojnog utjecaja župne kateheze i školskog vjeronauka na mladog čovjeka pred nas se postavlja otvoreno pitanje: koliko je mladih obuhvaćeno župnom katehezom, a koliko školskim vjeronaukom? Za cjeloviti odgovor na postavljeno pitanje potrebno je izvršiti sustavna znanstvena istraživanja. Ovdje donosimo samo kratki obris sadašnje prakse.

1. Postojeći oblici kateheze za mlade

Kateheza za mlade ostvaruje se različitim putovima.

1.1. Župna kateheza

Proučavajući anketu, upravo provedenu u đakovačkoj i srijemskoj biskupiji⁷, te *Katolički vodič za studente*⁸, u kojem je predstavljeno što katoličke župe studentskih gradova Hrvatske ove akademske godine nude mladima, može se doći do nekih saznanja o postojanju različitih oblika župne kateheze.

U dosta župnih zajednica organiziraju se *tjedni katehetski susreti* za sve mlade zajedno (srednjoškolce, studente, radnike), dok su u određenom broju zajednica susreti za srednjoškolce odvojeni od susreta za studente i radnike. Pridjevi pojedinih susreta otkrivaju i njihovu narav: katehetski, katehetsko-biblijski, katehetsko-molitveni, katehetsko-meditativni, liturgijski, molitveni, biblijski, biblijsko-liturgijski. Jedan ili više puta godišnje u župama i samostanima organizirane su *du-*

⁶ Usp. *Poruka hrvatskih biskupa*.... str. 19–29.

⁷ Anonimnu anketu *Župna kateheza za mlade u đakovačkoj i srijemskoj biskupiji 1997./98. školske godine* proveo sam osobno i putem pošte od 20. prosinca 1997. do 10. siječnja 1998. godine u 49 župa đakovačke i srijemske biskupije.

⁸ Usp. Robert FARKAŠ i Marin KNEŽEVIĆ (uredili), *Biti kršćanin. Kako? Gdje? Kada? Katolički vodič za studente*, Sekcija za studentski pastoral pri župi sv. Petra i Pavla u Osijeku, Osijek, 1997.

hovne vježbe za mlade. U nekim župama, sjemeništima, samostanima, studentskim domovima i kulturnim centrima organizirane su *vjerske, teološke, kulturne i druge tribine* za mlade, te *seminari za evangelizaciju*. Određene župne zajednice nude još raznovrsnije oblike druženja mladih ljudi koji doprinose njihovu rastu u vjeri, kao što je sudjelovanje u pjevačkim, glumačkim, lutkarskim, folklornim, tamburaškim i drugim sekcijama. Župna hodočašća mladih su isto tako jedan oblik kateheze koji zaslužuje posebnu pažnju.

2.2. *Kateheza mladih na nacionalnim, biskupijskim i regionalnim susretima*

Nacionalni i biskupijski susreti mladih na svoj način doprinose katehezi mladih ljudi. Za neke pastoralne djelatnike oni su i jedini oblici kateheze u koje su spremni uložiti glavninu svojih snaga i vremena. Međutim, njima bismo godišnje smjeli darovati najviše 10% snaga, a ostale uložiti u sustavnu župnu katehezu i najrazličitije oblike pastorala mladih.

U zadnjih petnaest godina u zapadnom dijelu đakovačke i srijemske biskupije organizirano je sedam jačih biskupijskih susreta (Đakovo 1985., Đakovo 1987., Osijek 1990., Slav. Brod 1991., Bizovac 1993., Đakovo 1994., Vinkovci 1996.), a u srijemskom dijelu pet, organiziranih zadnjih godina (Petrovaradin 1995. i 1996., Zemun 1995. i 1996., Srijemska Mitrovica 1997.)⁹. Glavninu posla u pripremi i izvođenju susreta ponijeli su mladi i time postali svjesni da su više subjekti, a manje objekti kateheze¹⁰.

Neki su susreti organizirani na početku školske godine (Bizovac, Đakovo) s nakanom da budu poticaj za redovita okupljanja mladih tijekom cijele školske godine u krilu župne zajednice, a drugi na kraju godine, isticani kao kruna, završetak župne kateheze za mlade. Tijekom 1995. godine mladi su vjeroučitelji i studenti teologije pripremali kateheze za župna okupljanja vezane uz temu godišnjeg susreta i objavljivali ih u *Vjesniku đakovačke i srijemske biskupije*¹¹. Kateheze nisu bile savršene, ali su bile prihvaćene od dosta svećenika u đakovačkoj i srijemskoj, te u krčkoj biskupiji. Najveći uspjeh toga napora jest činjenica da su mladi susret smatrali svojim, sebe subjektom susreta, što se najbolje očitovalo u njihovoj žestokoj reakciji na odgađanje vinkovačkog susreta zbog ratnih opasnosti 1995. godine.

⁹ U *VDSB* redovito su objavljivani: najava susreta, smjernice za praktičnu pripremu mladih po župama i sažeti izvještaji o svakom susretu zajedno s predavanjima održanim na njima.

¹⁰ Usp. CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Direttorio generale (1997.)...* str. 195.

¹¹ U prvih šest brojeva *VDSB* 1995. objavljivane su kateheze za župne susrete mladih, koje su pod motom susreta »Ne boj se«! izradili sami mladi, vjeroučitelji i studenti Teologije Đakovo.

U različitim biskupijama organiziraju se regionalni susreti mladih na dekanatskim i drugim razinama s vrlo pozitivnim iskustvima. Ostvareni nacionalni (npr. Split 1996.), biskupijski i regionalni susreti nipošto nisu dosegli postavljene ciljeve, ali su u svakom slučaju bili živo iskustvo zajedništva mladih vjernika, koje nas sve zajedno potiče na daljnja traženja i razmišljanja o njihovu boljem programiranju i izvođenju. I već sada se iz navedenih iskustava može izvući pouka – što više budemo znali slušati mlade ljude i dozvolili im da budu ne samo objekti, već i subjekti kateheze, to će uspjesi biti veći.

3. Kateheza u društvima, pokretima i skupinama mladih

S demokratskim promjenama u našoj Crkvi počela su aktivnije djelovati društva, pokreti i skupine mladih¹² kao npr. *Hrvatski katolički zbor »MI«, FRAMA – organizacija franjevačke mladeži, Križarska organizacija, POMAK – pokret mladih katolika, MIR – molitvena zajednica za mladež i odrasle, Taizeovska molitvena skupina itd.* Bilo bi vrlo interesantno upoznati svrhu, narav i program njihova djelovanja. Sami predstavnici pojedinih društava, pokreta i skupina mogli bi organizirati jedan zajednički skup na kojem bi se predstavili našoj Crkvi i objasnili bit svoga postojanja i djelovanja.

4. Kateheza za mlade u javnim medijima

U našoj Crkvi postoje neki časopisi, glasila za mlade kao što su *MI – list mladih, Susret – glasilo za mlade, Pomak, Tau, Zamka* i drugi. Postoje određeni TV i radio-programi za mlade vjernike kojima još uvijek nedostaje školovanih stručnjaka. Tema *Kateheza za mlade u javnim medijima* trebala bi u skoro vrijeme biti znanstveno i praktično obrađena na nacionalnoj i biskupijskim razinama jer su javni mediji nezaobilazni putevi kateheze današnjih i budućih generacija¹³.

¹² Usp. VIJEĆE ZA LAIKE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, *Zbor hrvatskih vjernika laika, Zagreb, 16.–18. listopada 1992.*, *Obnoviti lice zemlje*, GK–KS, Zagreb 1993., str. 153–199.

¹³ Usp. različite članke o medijima objavljene u *Katehezi* i broj 123(1995)4 *VĐSB* koji je cijeli posvećen javnim medijima u našoj Crkvi.

II. ODGOJNI UTJECAJ ŽUPE I ŠKOLSKOG VJERONAUKA NA MLADOG KRŠĆANINA

Kakav je odgojni utjecaj župe na mladog kršćanina? Samo proučavanje strane katehetske literature vezane uz ovu problematiku nije mi pomoglo doći do cjelovitog odgovora jer se pastoral mladih u našim župnim zajednicama bitno razlikuje od onoga u Italiji, Njemačkoj, Austriji, Švicarskoj...¹⁴ S druge strane ne postoji stručna analiza pastoral mladih izvođenog u našim župama u zadnjih sedam godina. Stoga sam se nakon proučavanja stranih iskustava opredijelio započeti razmišljanje o katehetskom iskustvu rada s mladima u našim župama polazeći od osnovnih podataka dobivenih putem ankete provedene u đakovačkoj i srijemskoj biskupiji. Dobiveni podaci mogu poslužiti glasnom razmišljanju o odgojnom utjecaju župe na mladog kršćanina, ali bi bilo preuzetno na temelju njih donositi cjelovite sudove o pojedinim aspektima župne kateheze.

1. Župna kateheza za mlade u Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji 1997./98. školske godine

U samom božićnom vremenu 1997. godine proveo sam među svećenicima, osobno i putem pošte, anonimnu anketu o katehezi mladih u župnim zajednicama

¹⁴ U pripremi članka prostudirao sam različitu talijansku i njemačku katehetsku literaturu. Navodim samo neka najznačajnija djela koja mogu pomoći u boljem upoznavanju župne kateheze i školskog vjeronauka za mlade u spomenutim zemljama: Emilio ALBERICH, *La catechesi della Chiesa*, Elle Di Ci, Leumann (Torino), 1992., str. 206–221; Ricardo TONELLI, *La pastorale giovanile nella Chiesa italiana: la situazione, i problemi, qualche prospettiva*, u: UFFICIO CATECHISTICO NAZIONALE, *Insegnare religione nella scuola*, Elle Di Ci, Leumann (Torino), 1991., str. 183–200; DIE DEUTSCHEN BISCHÖFE, *Leitlinien zur Jugendpastoral (20. September 1991)*, Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, Bonn, 1991.; Werner TZSCHEETZSCH, *Kirchliche Jugendarbeit im Wandel*, u: Hans-Georg ZIEBERTZ – Werner SIMON (Hrsg.), *Bilanz der Religionspädagogik*, Patmos Verlag, Düsseldorf, 1995., str. 448–466; Bernhard KRAUS, *Kirchliche Bildungsarbeit mit Schülerinnen und Schüler der gymnasialen Oberstufe*, u: Günter BIEMER – Werner TZSCHEETZSCH (Hrsg.) *Handbuch kirchlicher Jugendarbeit. Band 4. Jugend der Kirche*, Verlag Herder, Freiburg–Basel–Wien, 1988., str. 334–346; Dieter EMEIS – Karl Heinz SCHMITT, *Handbuch der Gemeindekatechese*, Verlag Herder, Freiburg–Basel–Wien, 1988., str. 218–223; Karl Gerhard PÖPPEL, *Zur bildungstheoretischen Begründung des Religionsunterrichts im Fächerkanon der Schule: Ein Beitrag aus schul-pädagogischer Sicht*, u: Reinhard GÖLLNER – BERND TROCHOLEPCZY (Hrsg.), *Religion in der Schule? Projekte. Programme. Perspektiven*, Verlag Herder, Freiburg–Basel–Wien, 1995., str. 41–56; AUTORI VARI, *Parrocchia e giovani*, Edizioni Dehoniane, Roma 1989.; Wolfgang BARTHOLOMÄUS, *Einführung in die Religionspädagogik*, Kösel-Verlag, München 1983.; Günter BIEMER, *Handbuch kirchlicher Jugendarbeit. Band 1. Der Dienst der Kirche an der Jugend. Grundlegung und Praxisorientierung*, Verlag Herder, Freiburg–Basel–Wien, 1985.

đakovačke i srijemske biskupije. Anketom sam obuhvatio 111 župa (66,86%), ispuštivši 22 srijemske župe (13,25%) zbog posebnih okolnosti u kojima se nalaze i 33 župe (19,88%) s donedavno okupiranog dijela biskupije u koje se prognanici još nisu vratili. U anketiranom dijelu biskupije ima 33 gradske (29,72%), te 78 (79,27%) prigradskih i seoskih župa. Odgovori su stigli iz 49 župa (45,94% upitanih) od kojih ima 9 gradskih (18,36%), 7 prigradskih (14,28%) i 33 seoske (67,34%). Većina odgovora iz gradskih župa pristigla je iz manjih gradova.

1.1. Osnovni statistički podaci o župnoj katehezi za mlade

1. Sudjelovanje mladih na nedjeljnim euharistijskim slavljinama od 1990. godine

30,68% župnika smatra da raste broj mladih na nedjeljnim euharistijskim slavljinama, 6,12% smatra da opada, 53,06% smatra da je broj isti, 6,12% je odgovorilo da ne zna, a 4,08% nije dalo nikakav odgovor.

2. Nedjeljna euharistijska slavlja posebno namijenjena mladima

U samo 12,24% župa slave se nedjeljna euharistijska slavlja posebno namijenjena mladima, u 83,67% župa se nikada ne slave, a 4,08% župnika nije odgovorilo.

3. Župna kateheza za srednjoškolce, studente i radnike

Kateheza za sve mlade zajedno iznad petnaest godina starosti održava se u 42,85% ispitanih župa. Nikakve kateheze za mlade nema u 28,57% župa. Samo za srednjoškolce kateheza se održava u 14,28% župa, a u 4,08% samo za studente i radnike. 2,04% župnika nije dalo svoje odgovore.

4. Veličina katehetskih skupina mladih

Skupine mladih koje se tjedno susreću u župama radi kateheze najčešće broje od dvadeset do trideset članova.

5. Programi i katekizmi župne kateheze za mlade

Svake godine 42,85% svećenika–kateheta zajedno s mladima stvara vlastiti program. Nacrtima kateheza *Katehetskog centra zagrebačke nadbiskupije* služi se 11,42% svećenika–kateheta, a 45,71% kombinira različite programe i katekizme.

6. Slavljenje posebnih pokorničkih bogoslužja za mlade

Posebna pokornička bogoslužja za mlade s pojedinačnom ispovijedi slave se u 32,65% župa, najčešće jednom ili dva puta godišnje. U 65,30% župa ona se ne slave, a 2,02% župnika nije odgovorilo na postavljeno pitanje.

7. Katolički listovi za mlade

Vrlo malo mladih čita postojeće katoličke listove njima namijenjene. U 51,02% župa stiže *List mladih – MI* i to u dosta župa samo po 1 primjerak, u ve-

činu desetak, a tek u jednu župu četrdeset primjeraka. *Pomak* stiže u 6,12% župa, *Tau* u 6,12% župa i *Susret* u 14,28% župa. Puno je svećenika postavilo u pitanje kvalitetu postojećih katoličkih listova za mlade i tražilo nove primjerenije mladima.

8. Duhovne obnove ili vježbe za mlade

Duhovne obnove za mlade uoči velikih svetkovina održavaju se jedamput godišnje u 28,57% župa, više puta godišnje u 10,14% župa, nikada u 59,18% župa. Svoje odgovore nije poslalo 2,04% župnika. U 6,06% župa obnove se održavaju neovisno o tijeku liturgijske godine.

9. Hodočašća i susreti mladih vjernika

Pojedini župnici redovito organiziraju hodočašća za mlade svoje župe u hrvatska i inozemna svetišta, te na za njih organizirane susrete, kojima se ponekad pridružuju i mladi iz susjednih župa. U Mariju Bistricu su hodočastili mladi iz 28,57% ispitanih župa, u ostala mjesta (Đakovo, Split¹⁵, Trsat, Osijek, Šumanovci–Gunja, Međugorje, Pleternica itd.) iz 20,41% župa, a u europska svetišta i na susrete mladih (Rim, Pariz itd.) iz 30,61% župa.

10. Sudjelovanje mladih u taizeovskim molitvenim susretima

Iz 22,44% ispitanih župa mladi odlaze preko ljeta u Taizé i na novogodišnje taizeovske molitvene susrete u skupinama ili pojedinačno, iz 71,32% župa uopće ne sudjeluju, a 6,15% župnika nije dalo nikakav odgovor.

11. Susreti mladih iz susjednih i prijateljskih župa

Tijekom godine iz 38,77% župa mladi sudjeluju na susretima organiziranim za njih i mlade iz susjednih i prijateljskih župa (Belišće, Brodsko Brdo, Satnički Ribnjak, Bizovac, Šumanovci, Plitvice, Orahovica, Velika, Split, Zadar itd.), 55,10% ništa ne organizira, a 6,12% ih se nije izjasnilo.

12. Izvanckvena okupljanja mladih na području župe

Na području župa postoje najrazličitija izvanckvena okupljanja mladih za koja župnici kažu da ih doživljavaju kao smetnju okupljanju mladih u župnoj zajednici (disko-klubovi, šport, folklor, izleti, kućne i druge zabave). Teško ih je razvrstati i izračunati njihove postotke. Ali, u svakom slučaju, ova stvarnost bitno utječe na mlade i kao takva zahtijeva sveobuhvatniju analizu.

13. Ljetovanja i izleti za mlade vlastite župe

Samo 10,20% ispitanih župa organizira ljetovanja na moru ili izlete na druga mjesta za mlade svoje župe, 75,51% župa ništa ne organizira, a 10,20% ispitanih župnika nije dalo svoje odgovore.

¹⁵ Na nacionalnom susretu mladih u Splitu 1996. godine sudjelovalo je 1940 mladića i djevojaka iz đakovačke i srijemske biskupije.

14. Nevjenčana zajedništva među mladima u novom društvu

Na pitanje da li se mijenjao broj nevjenčanih zajedništava među mladima od 1990. godine do danas župnici su različito odgovorili: 10,20% župnika smatra da broj zajedništava raste, 14,28% smatra da opada, 32,65% smatra da je isti, 36,73% ne zna odgovor Nije se izjasnilo 6,12% župnika, a 8,16% ih je nadodalo da takvih zajedništava nema u njihovoj župi.

15. Sudjelovanje mladih u tečajevima pripreme za brak

U cijeloj đakovačkoj i srijemskoj biskupiji organizirani su po dekanatima tečajevi pripreme za brak. 85,71% mladih iz ispitanih župa redovito sudjeluje u tečajevima, a 10,20% neredovito. Svoj odgovor nije dalo 4,08% župnika. Osjeća se potreba za usavršavanjem postojećeg tečaja.

1.2. Glavne poteškoće u ostvarivanju župne kateheze za mlade

Pri izvođenju župne kateheze za mlade anketirani župnici nailaze na više-struke poteškoće.

1. Osobne poteškoće kateheta

Glavna osobna poteškoća svećenika–kateheta je uspostavljanje prave komunikacije s mladima. Mladi ne reagiraju na njihove pozive i ne pokazuju interes za ponuđene teme. Neki župnici smatraju kako bi se u katehezi mladih moglo puno učiniti kada bi pastoralni djelatnici jednoga grada međusobno više komunicirali, zajednički izrađivali katehetske programe i povezivali različite skupine mladih koje se okupljaju u njihovim župama.

2. Ponašanje mladih koje predstavlja poteškoću za katehetu

Najveća poteškoća za većinu svećenika–kateheta (30,61%) je nezainteresiranost mladih za župnu katehezu koju opisuju na sljedeći način: »Dobar dio mladih ništa ne zanima: ni škola, ni posao ni vjeronauk...«; »Apsolutno su nezainteresirani.«; »Pokazuju slab interes za sve što je vjersko.«; »Neaktivni su i nezainteresirani na susretima. Mnogi dođu samo da im prođe vrijeme.«; »Mnogi žele imati vikend za sebe i svoje društvo.«; »Pokazuju bezvoljnost i totalnu nezainteresiranost za bilo što. Možda oni nisu baš takvi, ali to javno pokazuju«.

Dio svećenika smatra da mladi općenito gube interes za vrijednosti i ponašaju se kao da ništa ne vide u budućnosti. Doživljavaju ih kako previše uronjeni u potrošačko društvo sa starim nasljeđem teško prihvaćaju duhovne vrijednosti. Kod nekih mladića i djevojaka primjećuju krivo poimanje demokracije, duhovnu prazninu i vjerski nemar. Uzrok takva poimanja i ponašanja neki vide u preopterećenosti, umoru od škole i prezasićenosti drugim ponudama.

3. Objektivne poteškoće

Glavna objektivna poteškoća župne kateheze je pronalaženje pravog vremena za tjedni susret, pogotovo u seoskim župama, čiji mladi putuju u grad u školu,

na fakultet ili posao u različitim smjenama, te se kasno navečer vraćaju kući. U prigradskim naseljima se »osjeća magična privlačnost grada« te je za mnoge mlade njihovo naselje samo »spavaonica«. Osim toga, poteškoće u pronalaženju pravog termina za susret u župi predstavljaju višestruke športske, folklorne, tamburaške i druge aktivnosti tijekom tjedna.

U nekim župama rat je prekinuo katehezu za mlade, župnici je još nisu obnovili i teško im je objasniti zašto nisu uspjeli. Određeni se tuže na roditeljsku nemarnost i slabo nastojanje u odgoju mladih. Samo 8,16% ispitanih župnika drži da je srednjoškolski vjeronauk po shvaćanju mladih njima dovoljan i da je oslabio njihov župni život i potisnuo župnu katehezu.

To su neke od osnovnih poteškoća koje su ispitanici svećenici–katehete iznijeli u provedenoj anketi. Nisu dovoljne za stvaranje stručnih zaključaka, ali su stvarne i dovoljne za pokretanje razmišljanja o katehezi mladih na stručnim seminarima, biskupijskim, regionalnim i gradskim susretima kateheta mladih.

1.3. Prijedlozi za poboljšanje biskupijskog pastoralna mladih

1. Biskupijski susreti mladih

Prema anketi, na godišnjim susretima mladih organiziranih u đakovačkoj i srijemskoj biskupiji sudjeluju mladi iz 81,63% župa i to različito: vrlo aktivno, redovito, neredovito, ponekad, u malom broju, slabo. Iz 12,24% župa mladi uopće ne sudjeluju, a 6,12% svećenika nije odgovorilo na pitanje.

2. (Ne)zadovoljstvo s biskupijskim pastoralom mladih

Samo 24,48% anketiranih svećenika je zadovoljno s pastoralom mladih u svojoj biskupiji. Nije zadovoljno 36,73% svećenika, a 38,77% uopće nije odgovorilo na pitanje. Njih 51,02% nije ništa odgovorilo ni na pitanje što predlažu za poboljšanje pastoralna mladih u vlastitoj biskupiji. Bilo bi vrlo zanimljivo proučiti zašto su svećenici dali baš takve odgovore i zašto na neka pitanja nisu odgovorili. Je li to zbog načina, okolnosti i vremena u kojem je provedena anketa ili se radi o nečem drugom?

3. Prijedlozi za poboljšanje biskupijskog pastoralna mladih

3.1. Oživjeti rad Biskupijskog pastoralnog vijeća za mlade i osnovati dekanatska vijeća. Bolje koordinirati rad s mladima na biskupijskoj razini, te na regionalnim ili dekanatskim i gradskim razinama. Odrediti nekoliko svećenika–kateheta koji bi se posvetili samo radu s mladima.

3.2. Izraditi planove i programe župne kateheze za mlade.

3.3. Nastaviti s organiziranjem biskupijskih susreta mladih.

3.4. U godini Duha Svetoga za mlade organizirati i dekanatske susrete.

3.4. Uređivati za mlade posebne radio-emisije na lokalnim radio postajama. Priređivati još češće tribine s aktualnim temama i različitim predavačima poput onih u Osijeku i Đakovu.

3.5. Organizirati za mlade zajednički osmišljene izlete i logorovanja.

1.4. Prijedlozi za poboljšanje pastoralna mladih na nacionalnoj razini

1. (Ne)zadovoljstvo s pastoralom mladih u Crkvi u Hrvata

S razvojem pastoralna mladih u našoj Crkvi zadovoljno je samo 22,44% svećenika. Neki su izjavi o zadovoljstvu s pastoralom dodali: »relativno«, »djelomično«, »do rata sam bio zadovoljan, a sada nisam«. Nezadovoljno je 40,81% ispitanika, a 34,69% nije ništa odgovorilo. Na pitanje što predlažu za poboljšanje pastoralna 51,02% ispitanika nije dalo svoje odgovore.

2. Prijedlozi za poboljšanje pastoralna mladih u našoj Crkvi

2.1. Hrvatska biskupska konferencija bi putem Nacionalnog katehetskog ureda trebala davati jasnije smjernice i upute za rad s mladima, te ponuditi više modela rada i katehetskih pomagala. Od pastoralnih djelatnika, koji su uspjeli u pastoralu mladih očekuje se da svoje ideje, sugestije i prijedloge za kvalitetniji rad punude svim katehetama.

2.2. Pastoral mladih će uspijevati ako naša Crkva bude mogla, samo za taj posao, odvojiti sposobnije svećenike i katehete/katehistice (predložilo 12,24% ispitanih svećenika).

2.3. Pastoralni djelatnici su pozvani uključivati mlade u život župne zajednice, u »ritam« župnog života i studirati način njihova okupljanja.

2.4. Razvoju pastoralna mladih u budućnosti naše Crkve doprinijet će i njihovo uključivanje u društva, pokrete i skupine.

2.5. U vidu cjelovitog odgoja i obrazovanja mladih ljudi Crkva je pozvana surađivati s drugim odgojno-obrazovnim ustanovama u društvu.

2.6. Za kvalitetni pastoral mladih i srednjoškolski vjeronauk potrebno je ponuditi najrazličitije medijske sadržaje i pomagala osnivanjem nacionalne, te biskupijskih i regionalnih medioteka.

2.7. Katehetski stručni skupovi na nacionalnoj i biskupijskim razinama, česti okrugli stolovi i jača katehetska literatura mogli bi doprinijeti napretku pastoralna mladih u našoj Crkvi.

2. Katolički vjeronauk u srednjim školama Đakovačke i Srijemske biskupije 1997./98. školske godine

Zbog sustavnog ulaska s katoličkim vjeronaukom u osnovne škole¹⁶ i nedovoljnog broja kvalificiranih vjeroučitelja sve do 1995./96. školske godine katolički

¹⁶ U đakovačkoj i srijemskoj biskupiji 1997./98. školske godine 97% učenika osnovne škole pohađa katolički vjeronauk, koji se u 93% škola predaje po dva sata tjedno.

ki srednjoškolski vjeronauk se održavao samo u *Srednjoj medicinskoj školi* u Osijeku s dva sata tjedno u svim razredima. Prije dvije i pol godine vjeroučitelji su počeli postupno ulazili s vjeronaukom i u ostale srednje škole biskupije s jednim satom tjedno.

2.1. Osnovni statistički podaci o katoličkom srednjoškolskom vjeronauku

Danas u srednjim školama biskupije katolički vjeronauk predaje 38 vjeroučitelja, diplomiranih teologa: 32 svećenika, 2 časne sestre i 4 laika. Vjeronauk je ušao u sve škole, ali se izvodi različito. U polovini škola jedan sat tjedno samo u prvim razredima, u dobrom dijelu škola jedan sat tjedno u prva dva razreda, u tri škole jedan sat tjedno do trećeg razreda. Samo se u *Srednjoj medicinskoj školi* u Osijeku vjeronauk izvodi u sva četiri razreda i to, u prva dva dva sata tjedno, a u druga dva jedan sat tjedno.

Postotak učenika i njihovih roditelja koji su izabrali katolički vjeronauk u gore navedenim razredima srednjih škola pojedinih gradova je sljedeći: Osijek (14 srednjih škola) 71,19%, Slavonski Brod (7) 93,69%, Vinkovci (7) 96,14%, Županja (3) 97,50%, Đakovo (3) 97,00%, Donji Miholjac (1) 85,45%, Valpovo (1) 88,84%. Srednjoškolski vjeronauk u đakovačkoj i srijemskoj biskupiji 1997./98. školske godine u prosjeku pohađa 86,00% upitanih učenika.¹⁷

2.2. Mišljenje nekih učenika prvog razreda srednjih škola o katoličkom vjeronauku

Kako srednjoškolci doživljavaju katolički vjeronauk koji su izabrali? Za donošenje cjelovitog suda potrebno je izvršiti sustavna istraživanja putem dijaloga s mladima. Ovdje predstavljamo samo jedno viđenje katoličkog vjeronauka, do kojeg smo došli putem ankete provedene na početku školske godine među 212 učenika prvih razreda triju osječkih srednjih škola (*Ekonomska škola, Elektrotehnička i prometna škola, Strojarsko tehnička škola*). U njima je 85,00% učenika izabralo katolički vjeronauk, a doživljavaju ga na svoj način.

1. *Vjeronauk je u srednjoj školi:* a) izvrsna ideja (39,52%); b) dobra ideja (51,43%); c) glupost (9,05%).

2. *Na vjeronauk sam se upisao/la:* a) jer želim bolje upoznati Boga, produbiti svoju vjeru i prenijeti je drugima (28,97%); b) jer je zanimljiv predmet (26,64%); c) *jer sam morao/la izabrati između etike i vjeronauka* (31,31%); d) jer želim imati bolji prosjek ocjena (13,08%).

¹⁷ Navedeni podaci se nalaze u Sekciji za katehezu i pastoral mladih Biskupijskog pastoralnog centra đakovačke i srijemske biskupije.

3. *Na vjeronauku bi trebalo biti: a) više rada u skupinama (60,18%); b) više predavanja i upoznavanja s novom građom (15,18%); c) više molitve i meditacije (16,59%); d) više diktiranja, a manje zadataka (8,06).*

4. *Molitva na početku i na kraju sata je: a) potrebna (84,04%), b) ponekad potrebna, ali uglavnom ne (7,04%), c) dosadna (2,82%), d) samo za osnovnoškolce (6,10%).*¹⁸

Anketirani učenici su kroz šest godina imali sustavni vjeronauk u osnovnoj školi u 93% slučajeva po dva sata tjedno. Neki od njih su pored školskog vjeronauka redovito imali i jedan sat župne kateheze u svim razredima. Ekonomsku školu pohađaju pretežno djevojke, a druge dvije pretežno mladići. Njihovi odgovori u navedenom kontekstu su korisni podaci za daljnje razmišljanje o odgojnom utjecaju školskog vjeronauka i donošenje zaključaka korisnih za pravilno planiranje, programiranje i izvođenje osnovnoškolskog i srednjoškolskog vjeronauka u budućnosti.

Zaključak

U razmišljanju o odgojnom utjecaju župe i školskog vjeronauka na mladog kršćanina naznačeni su općepoznati oblici pastoralna mladih u našoj Crkvi. Predstavljena je župna kateheza za mlade jedne biskupije, njene poteškoće, te svećenički prijedlozi za poboljšanje pastoralna mladih na biskupijskoj i nacionalnoj razini. Navedeni su osnovni podaci o srednjoškolskom vjeronauku iste biskupije i neka učenička očekivanja od vjeronauka. Ali to nije dovoljno za cjeloviti sud o odgojnom utjecaju župe i školskog vjeronauka na mladog kršćanina. On će se moći donijeti tek nakon sustavnog promatranja i interpretacije postojeće prakse.

Pri sustavnom promatranju, interpretaciji i projektiranju pastoralna mladih potrebno je pred očima imati neke bitne činjenice. Još ne tako davno jedno od tradicionalnih mjesta prenošenja vjere u cijeloj Europi bio je školski vjeronauk. U mnogim zapadnoeuropskim zemljama on je funkcionirao kao kateheza kršćanske zajednice ili kao prikladna zamjena takve kateheze koja često nije postojala u župnim zajednicama, kao što danas ne postoji i u mnogim našim župama. Međutim, danas zbog različitih okolnosti u bogatim, demokratskim i pluralističkim zapadnoeuropskim zemljama školski vjeronauk ne može izvršiti pravu ulogu prenošenja vjere¹⁹.

Tradicionalni sustav prenošenja vjere na neki način se razlomio, odnosno, oslabila je i u mnogim slučajevima radikalno nestala vitalna suradnja četiriju for-

¹⁸ Predstavljenu anketu je na početku 1997./98. školske godine provela vjeroučiteljica Snježana Majdandžić s nakanom da što bolje upozna učenička očekivanja i programira nastavu.

¹⁹ Usp. Joseph GEVAERT, *Prima evangelizzazione*, Elle Di Ci, Leumann (Torino), 1990., str. 29.

mativnih ambijenata: društva–kulture, obitelji, škole i kršćanske zajednice. Ako je nekada u suvremenim pluralističkim društvima za živu povezanost s Crkvom i njenim naučavanjem bilo dovoljno minimalno poznavanje kršćanske poruke i osobni izbor, danas to više u njima nije moguće. U sekulariziranom, pluralističkom i hiperkritičkom svijetu može se biti kršćaninom samo na osnovu izbora puno više personaliziranog vjerom u Isusa Krista.

Slaba karika u tradicionalnom sustavu prenošenja vjere nije župna kateheza i školski vjeronauk već *prva evangelizacija – propovijedanje evanđeoske poruke u vidu obraćenja i pristajanja uz Evandjelje Isusa Krista*. Drugim riječima, središte problema nije formiranje osoba koje već u bitnom pripadaju vjeri i Crkvi, već *osobni susret s Isusom Kristom i Evandeljem* iz kojega može proizići osobni izbor vjere. Naša Crkva još uvijek muku muči s organizacijom župne kateheze i školskog vjeronauka, nedostatkom kvalificiranog kadra i izradom novih planova i programa. Ali glavni problem vjerskog odgoja mladih ljudi nije u prvom redu problem katehetskih metoda već *prva evangelizacija*²⁰.

Naša Crkva je pozvana biti okrenuta prema budućnosti i voditi računa o činjenici da će naši mladi sve više postajati pluralisti s ideološke i religiozne/vjerske točke gledišta, kao što su to danas mladi zapadnoeuropskog svijeta. Tu činjenicu je nemoguće izbjeći jer svijet svakim danom sve više postaje »globalno selo«. Mladi koji upisuju katolički školski vjeronauk nalaze se pod tim utjecajem. Motivi njihova izbora nisu nužno motivi vjere i garancija prisutnosti katoličke vjere u njihovu životu. Naša Crkva ima više mogućnosti za cjeloviti odgoj mladih nego zapadnoeuropske zemlje jer još uvijek postoji mogućnost suradnje društva, obitelji, škole i kršćanske zajednice. Stoga je njena hitna zadaća sustavna analiza, interpretacija i projektiranje mogućnosti istinskog naviještanja Evandjelja mladim ljudima putem tradicionalnih mjesta prenošenja vjere (društva–kulture, obitelji, škole i župne zajednice) ali i putem svih suvremenih načina komuniciranja i življenja koji bi omogućili mladom čovjeku da susretne Isusa Krista, doživi obraćenje i živi po Evandelju.

²⁰ Usp. Isto, str. 31.

Zusammenfassung

*EINFLUß DES GEMEINDELEBENS UND DES SCHULISCHEN
RELIGIONSUNTERRICHTS AUF DIE JUGENDLICHEN CHRISTEN*

Ausgehend von den üblichen Formen der Jugendpastoral zeigt der Autor aufgrund eigener empirischen Forschungen in der Diözese Đakovo, welchen Einfluß die Pfarrarbeit und der schulische Religionsunterricht auf die Jugend ausüben. Im auswertenden Teil der Untersuchung plädiert er für eine Kombination der bisherigen Orte und Methoden der Jugendpastoral mit neuen Formen der Kommunikation und des Lebens, die in der Gesellschaft und unter den Jugendlichen gepflegt werden.

Schlüsselworte: Jugendpastoral, Pfarrkatechese, Religionsunterricht in der Mittelschule, religiöse Erfahrung bei den Jugendlichen, Glaubenserziehung.